

Nr 43.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ersättning i vissa fall i anledning av olycksfall i arbete eller yrkessjukdom; given Stockholms slott den 4 januari 1954.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

G. E. Sträng.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1954.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Sträng, uppkomna *frågor om ersättning i vissa fall i anledning av olycksfall i arbete eller yrkessjukdom* samt anför:

Ersättning i anledning av dammlunga.

Lagbestämmelser.

I yrkessjukdomsförsäkringslagens förteckning över ämnen, vilka framkallar sådana yrkessjukdomar å vilka ifrågavarande lag är tillämplig, infördes stendamm genom lagändring som trädde i kraft den 1 januari 1931. Härigenom blev lagen tillämplig på yrkessjukdomen silikos (stendamm-

lunga), dock endast där arbetaren efter ingången av år 1931 varit sysselsatt med arbete i verksamhet, där arbetarna är utsatta för inverkan av den art, som framkallar sjukdomen. Genom lagändring, som trädde i kraft den 1 juli 1950, utvidgades lagens tillämplighet till att gälla varje dammlunga, som framkallats genom inverkan av oorganiskt ämne; jämlikt övergångsbestämmelserna till denna lagändring skall densamma icke äga tillämpning i fråga om yrkessjukdom, som yppats före dagen för lagändringens ikraftträdande.

1. Sven Evald Larsson.

Sven Evald Larsson, född 1912, var anställd hos Carlfors bruk, Huskvarna, fr. o. m. november 1941 t. o. m. i september 1953. T. o. m. den 2 september 1946 var han sysselsatt med framställning av aluminiumbrons och därvid i hög grad utsatt för inhalation av aluminiumdamm. Vid undersökning av Larssons lungor den 5 september 1946 konstaterades förändringar, som tydde på aluminos. Larsson förflyttades till bolagets laboratorium. Han har sedermera inköpt ett mindre jordbruk och vid sidan av arbetet på detta har han tjänstgjort som nattvakt vid bolaget.

Ersättningsfrågans tidigare behandling.

Den 25 juni 1953 inkom till riksförsäkringsanstalten en räkning å kostnader för vård av Larsson på sjukhus under några dagar i samma månad. I anledning härav införskaffades anmälan och läkarintyg rörande Larssons sjukdom. Härvid framgick, att Larsson i anledning av sin sjukdom varit intagen på sjukhus redan tidigare och första gången i september 1946, varvid konstaterats aluminosliknande förändringar. Senare hade Larssons tillstånd försämrats och i juni 1953 kunde han knappast utföra sitt dåvarande nattvaktsarbete och ej heller något egentligt arbete på sitt jordbruk. Orsakssammanhanget mellan lungprocessen och aluminiumexpositionen ansågs klart.

Riksförsäkringsanstalten fann att sjukdomen yppats den 5 september 1946. Då sjukdomen alltså yppats före den 1 juli 1950, kunde någon ersättning icke utgå.

Föreliggande framställning jämte yttrande.

Riksförsäkringsanstalten har med eget yttrande överlämnat en av Larsson gjord, till anstalten den 15 oktober 1953 inkommen framställning om ersättning i anledning av yrkessjukdomen.

Anstalten har inhämtat, att Larsson är gift och att hans hustru ej har förvärvsarbete. Makarna har ej några barn. Larsson äger en jordbruksfastighet, taxerad till 30 000 kronor men intecknad för 15 550 kronor. Han har ej några andra tillgångar eller skulder. Vid arbetsoförmåga är han berättigad till sjukpenning med 6 kronor om dagen från erkänd sjukkasse. Han har ej gjort ansökan om folkpension.

Om Larsson varit berättigad till ersättning skulle nedsättningen i arbetsförmågan ha uppskattats till 33 $\frac{1}{3}$ procent den 12 september 1948—18 juni 1953 och till 75 procent den 19 juni 1953—18 juni 1955. Arbetsförtjänsten skulle ha beräknats till 4 800 kronor. På grund härav skulle Larsson erhållit årlig livränta efter 1 066 kronor 67 öre under den förstnämnda perioden och efter 2 400 kronor under den andra perioden. Härtill skulle ha kommit ersättningstillägg m. m. enligt gällande bestämmelser. Efter den 18 juni 1955 skulle anstalten ånyo prövat ersättningsfrågan.

Riksförsäkringsanstalten tillstyrker att ersättning utgår jämlikt grunderna i yrkessjukdomsförsäkringslagen. Ersättning bör dock icke utgå för tid, som ligger längre tillbaka än fem år, räknat från den 25 juni 1953, då räkning å kostnaderna för sjukhusvård inkom till anstalten. Vid ersättningens bestämmande bör avdrag göras för vad Larsson i anledning av yrkessjukdomen uppburit eller kan komma att uppbära från erkänd sjuk-kassa och som icke skulle ha tillkommit honom om ersättning utgått jämlikt yrkessjukdomsförsäkringslagen.

2. Leonell Nordström.

Leonell Nordström, född 1892, har varit anställd hos aktiebolaget Gustavsbergs fabriker sedan år 1905. Till år 1911 arbetade han i porslinsverksstaden och därefter som lagerarbetare. Sedan den 8 november 1952 är han sjukskriven.

Ersättningsfrågans tidigare behandling.

Till vederbörande försäkringsbolag inkom år 1947 anmälan att Nordström ådragit sig silikos. Enligt läkarintyg företedde Nordströms lungor vid röntgenundersökning i september 1947 bilden av silikos stadium II—III. Försäkringsbolaget fann, att Nordström icke varit sysselsatt i farligt arbete efter ingången av år 1931 och att han därför ej kunde tillerkännas ersättning.

Nordström anförde besvär hos försäkringsrådet. Vid vidare företagen utredning framkom bl. a. att silikotiska förändringar kunde påvisas på en röntgenbild, som tagits redan den 21 juli 1942. Sedan Nordström i april 1948 undersökts av läkare, uttalade denne, att Nordström led av silikos stadium III samt att det syntes skäligen att uppskatta nedsättningen av arbetsförmågan till 50 procent. — Försäkringsrådet fann ej skäl att göra ändring i försäkringsbolagets beslut.

Föreliggande framställning jämte yttrande.

Nordström har i en till socialdepartementet den 3 november 1953 inkommen skrivelse gjort framställning om ersättning i anledning av yrkessjukdomen.

Riksförsäkringsanstalten har föranställt om förnyad specialistundersökning av Nordström. Av läkarutlåtande den 2 december 1953 framgår, att

Nordströms tillstånd så försämrats, att han numera är helt arbetsoförmögen.

Nordström är gift och har en hemmaboende dotter. Hustrun har en inkomst av 400 kronor i månaden. Nordström har varken fast egendom eller spar-kapital men ej heller några skulder. Han uppbär sjukpenning från sjuk-kassa med 4 kronor för dag. Han har ej gjort ansökan om folkpension.

Om yrkessjukdomsförsäkringslagen varit tillämplig och Nordström varit försäkrad i riksförsäkringsanstalten, skulle sjukdomen ha ansetts yppad den 21 juli 1942. Nedsättningen i arbetsförmågan skulle ha uppskattats till 30 procent den 22 juli 1942—11 april 1948, till 50 procent därefter och t. o. m. den 7 november 1952 samt därefter till 100 procent. Arbetsförtjänsten skulle ha beräknats till 3 500 kronor. På grund härav skulle årlig liv-ränta ha utgått för nämnda tidsperioder efter resp. 700 kronor, 1 166 kro-nor 67 öre samt 2 333 kronor 34 öre. Härtill skulle kommit ersättningstill-fägg m. m. enligt gällande bestämmelser.

Riksförsäkringsanstalten tillstyrker att ersättning utgår jämlikt grunderna i yrkessjukdomsförsäkringslagen. Ersättning bör dock icke utgå för tid, som ligger längre tillbaka än fem år räknat från den 3 november 1953, då framställningen inkom till socialdepartementet. Vid ersättningens bestäm-mande bör avdrag göras för vad Nordström uppburit eller kan komma att uppbära från sjukkassan.

3. Patrik Leonard Bertilsson.

Patrik Leonard Bertilsson, född 1886, var anställd som gruvarbetare hos Surahammars bruks aktiebolag åren 1902—1953 med undantag för vissa år i början av 1920-talet. Under sin anställning hos bolaget var han t. o. m. sommaren 1927 huvudsakligen sysselsatt i silikosfarligt arbete. Bertilsson pensionerades den 1 februari 1953 och avled den 1 september samma år.

Ersättningsfrågans tidigare behandling.

Den 30 maj 1953 inkom till riksförsäkringsanstalten anmälan och läkar-intyg, enligt vilka Bertilsson ådragit sig silikos. Vid röntgenundersökning år 1952 hade lungförändringar, motsvarande silikos stadium II, samt hjärt-fel konstaterats.

Riksförsäkringsanstalten fann, att Bertilsson icke efter ingången av år 1931 varit sysselsatt i silikosfarligt arbete samt att han därför ej kunde tillerkännas ersättning. Besvär över anstaltens beslut har ej anförts.

Föreliggande framställning jämte yttrande.

Riksförsäkringsanstalten har med eget yttrande överlämnat en av Ber-tilssons efterlämnade hustru *Klara Margareta Ulrika Bertilsson* gjord, till anstalten den 14 september 1953 inkommen framställning om ersättning i anledning av yrkessjukdomen.

Anstalten har i anledning av framställningen verkställt viss ytterligare utredning. Docenten Gunnar Jönsson har granskat tillgängliga röntgen-

bilder. De tidigast tagna röntgenbilder, på vilka silikosliknande förändringar kunde iakttagas, härrörde från den 1 februari 1952. Av ett uttalande av docenten Torsten Bruce framgår att den direkta dödsorsaken var hjärtsjukdomen. Bruce har emellertid uttalat, att yrkessjukdomen icke kunde fränkännas betydelse för hjärtarbetet samt att Bertilsson förmodligen icke skulle ha gått under så snabbt som skett, om icke lungförändringarna funnits. Hjärtsjukdomen hade emellertid ensam varit av så svår natur, att den i och för sig icke kunnat medgiva något längre liv. Professor Gustav Nylin har uttalat, att yrkessjukdomen med största sannolikhet spelat en betydande roll för Bertilssons förtidiga död.

Bertilsson uppbar den 15 juni 1952—1 september 1953 sjukpenning från sjukkassa med 4 kronor för dag. Från en hjälpfond för hos bolaget anställda erhöll han den 15 juni—31 december 1952 tillhoppa 1 902 kronor. Därjämte uppbar han pension från bolaget med 50 kronor för månad fr. o. m. den 1 februari 1953. Vidare åtnjöt han ålderspension med indextillägg samt kommunalt bostadstillägg. Hustrun, som är född år 1900, ingick äktenskap med Bertilsson år 1930. Hon kan på grund av sjukdom icke utföra något förvärvsarbete. Hon har varken fast egendom eller sparkapital men ej heller några skulder.

Därest yrkessjukdomsförsäkringslagen varit tillämplig, skulle anstalten, som finner sjukdomen yppad den 1 februari 1952, ha utgivit livränta för tiden den 2 februari—14 juni 1952 efter 1 116 kronor 67 öre för år och för tiden den 15 juni 1952—1 september 1953 efter 2 791 kronor 67 öre för år. Därvid skulle arbetsförtjänsten ha beräknats till 6 700 kronor och invaliditetsgraden till 25 resp. 50 procent under resp. tidsperioder. Då yrkessjukdomen torde få anses ha varit av väsentlig betydelse för Bertilssons död, skulle anstalten därjämte ha utgivit begravningshjälp samt livränta till hustrun fr. o. m. den 2 september 1953, så länge hon lever ogift, med 2 333 kronor 34 öre för år.

Anstalten tillstyrker, att ersättning utgives jämlikt grunderna i yrkessjukdomsförsäkringslagen. Från ersättning, som kan komma att utgivas för tid, varunder sjukpenning utgått från sjukkassa, bör avdragas ett belopp, som svarar mot ifrågavarande sjukpenning. Anstalten har inhämtat, att det av Bertilsson uppburna understödet från hjälpfonden skulle ha reducerats om ersättning utgått enligt yrkessjukdomsförsäkringslagen. Anstalten ifrågasätter om icke från den ersättning, som må komma att tillerkännas Bertilsson enligt statsmakternas beslut, avdrag bör göras för understödet i den mån sådant icke skulle ha utgått om Bertilsson varit berättigad till ersättning på grund av nämnda lag.

Ersättning i anledning av olycksfall i arbete.

Lagbestämmelser.

Enligt 7 § olycksfallsförsäkringslagen, i dess lydelse före den 1 januari 1949, skulle vid olycksfall i arbete, som medfört den skadades död, i ersättning utgivas — förutom begravningshjälp — livränta till vissa efterlevande.

Sålunda skulle änka, när äktenskapet slutits före olycksfallet, så länge hon levde ogift erhålla livränta med en fjärdedel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst. Även barn som ej fyllt 16 år var berättigade till livränta efter vissa grunder.

4. Karl Johan Vedin.

Ersättningsfrågans tidigare behandling.

Stenarbetaren hos vägförvaltningen i Norrbottens län *Karl Johan Vedin* avled den 12 maj 1948 till följd av ett samma dag inträffat olycksfall i arbete.

Av de handlingar, som tillsammans med ansökan om ersättning för olycksfallet ingavs till riksförsäkringsanstalten, framgick att Vedin var ogift, att han sedan år 1912 sammanbott med *Ida Karlsson*, född år 1890, samt att han med henne hade sex barn i livet, vilka alla var över sexton år. Varken *Ida Karlsson* eller något av barnen uppfyllde således villkoren för rätt till livränta enligt olycksfallsförsäkringslagen. Ingen annan ersättning än begravningshjälp utgick därför.

Föreliggande framställning jämte yttrande.

I en den 1 juni 1953 till socialdepartementet inkommen skrivelse har *Ida Karlsson* hemställt om livränta efter den avlidne.

Riksförsäkringsanstalten har inhämtat, att Vedin efterlämnade en fastighet, taxerad till ett värde av 5 000 kronor och belånad för 1 800 kronor. Fastigheten bebos numera av *Ida Karlsson*, som jämväl erlägger ränta å lånet, samt tre av hennes barn, därav en sinnesslö dotter. *Ida Karlsson* är fullt frisk och arbetsför. Hon har ingen förmögenhet och inga skulder. Hon har sedan flera år åtnjutit socialhjälp i form av kontantunderstöd samt ved till bostaden. Sedan den 1 juli 1950 uppbär hon änkepension, som för år 1953 kommer att uppgå till 1 170 kronor. Barnen har aldrig lämnat kontanta bidrag till moderns uppehälle. En av sönerna är sinnesslö och blind samt vistas på vårdhem. *Ida Karlsson* disponerar sonen tillkommande blindtilllägg å 700 kronor för år. Den sinnesslöa dottern uppbär folkpension, som för år 1953 kommer att uppgå till 1 917 kronor.

Om olycksfallsförsäkringslagen varit tillämplig, skulle *Ida Karlsson* ha tillerkänts livränta fr. o. m. den 13 maj 1948 med 1 200 kronor för år så länge hon lever ogift. Härtill skulle ha kommit vederbörliga livräntetillägg. Enligt bestämmelserna i folkpensioneringslagen skulle denna ersättning ha medfört viss minskning av folkpensionen.

Enligt uppgift från vederbörande socialvårdsbyrå skulle, såvitt nu kan bedömas, socialhjälp ej ha utgivits om *Ida Karlsson* varit berättigad till livränta; fortsatt socialhjälp torde ej komma att beviljas om ersättning beredes henne med belopp som eljest skulle ha utgått i livränta. Emellertid skulle dylik ersättning icke komma att föranleda krav på återbetalning av utgivet understöd.

Riksförsäkringsanstalten tillstyrker att *Ida Karlsson* erhåller ersättning med belopp, som skulle ha utgått om hon före olycksfallet ingått äktenskap

med Vedin. Från ersättningen bör dock avdragas belopp, varmed folkpensionen skulle ha minskats, därest ersättningen utgått vid pensionens bestämmande. Anstalten ifrågasätter vidare, om icke avdrag bör ske även för socialhjälp, som icke skulle ha utgått, därest Ida Karlsson i anledning av Vedins död varit berättigad till livränta. Ersättning bör icke utgå för tid, som ligger längre tillbaka än fem år, räknat från den dag, då ansökningen inkom till socialdepartementet.

Departementschefen.

Till en början vill jag behandla fallen Nordström och Bertilsson. Genom lagändring, som trädde i kraft den 1 januari 1931, blev yrkessjukdomsförsäkringslagen tillämplig på yrkessjukdomen silikos (stendammlunga). Enligt övergångsbestämmelserna är lagändringen emellertid icke tillämplig i fall, där arbetaren icke efter ändringens ikraftträdande varit utsatt för inverkan av den art, som framkallat sjukdomen. Nordström och Bertilsson har drabbats av silikos, men enligt försäkringsinrättningarnas beslut — för Nordströms vidkommande bekräftat av försäkringsrådet — har på grund av övergångsbestämmelserna ersättning icke kunnat utgå. Sedan år 1937 har riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag medgivit ersättning av statsmedel till silikosskadade i ett flertal fall, där ersättningsrätt saknats på grund av dessa övergångsbestämmelser. Jämväl i förevarande båda fall bör ersättning få utgå i anledning av de ådragna yrkessjukdomarna.

Ida Karlsson har sammanbott med den genom olycksfall i arbete omkomne Vedin från år 1912 och intill dennes död år 1948. Nu gällande olycksfallsförsäkringslag medgiver ej efterlevandelivränta i ett fall som detta. Riksdagen har emellertid tidigare beviljat ersättning i ett antal liknande fall. Jag tillstyrker, att Ida Karlsson får uppbara ersättning i anledning av Vedins död såsom om hon före olycksfallet ingått äktenskap med honom.

I nu nämnda tre fall bör ersättning dock icke utgivas för tid, som ligger längre tillbaka än två år från den dag, då den framställning inkom som föranledde förslag till riksdagen. Där framställningen överlämnats av riks-försäkringsanstalten, bör såsom utgångspunkt tagas den dag, då densamma inkom till anstalten. Denna tidsbegränsning ansluter sig till den preskriptionsregel, som upptagits i det av Kungl. Maj:t den 13 november 1953 till lagrådet remitterade förslaget till lag om yrkesskadeförsäkring (29 §).

Vad därefter beträffar frågan om ersättning i anledning av Larssons yrkessjukdom får jag framhålla följande. Genom lagändring år 1950 har fr. o. m. den 1 juli 1950 i yrkessjukdomsförsäkringslagen införts en bestämmelse av innebörd att varje slag av dammlunga, som framkallats genom inverkan av oorganiskt ämne, faller innanför lagens tillämplighetsområde. Jämlikt övergångsbestämmelserna skall lagändringen emellertid icke äga tillämpning om yrkessjukdomen yppats före dagen för ändringens ikraftträdande. Larsson har ådragit sig sådan dammlunga, på vilken yrkessjuk-

domsförsäkringslagen gjorts tillämplig genom 1950 års ändring. Sjukdomen har emellertid yppats före lagändringens ikraftträdande, varför ersättning icke kunnat utgå enligt yrkessjukdomsförsäkringslagen. Riksdagen har sedan år 1950 medgivit ersättning i ett antal fall, där vederbörande på grund av övergångsbestämmelserna till 1950 års lagändring saknat ersättningsrätt. Jag vill tillstyrka att viss ersättning får utgå jämväl i förevarande fall. Emellertid bör framhållas, att Larsson, enligt vad jag inhämtat, avlidit den 27 december 1953. Enligt inhämtade uppgifter är änkan född år 1912 och hennes hälsotillstånd är gott; äktenskapet var barnlöst. Med hänsyn härtill och då enligt av mig inhämtade uppgifter den ekonomiska situationen i förevarande fall icke f. n. är sådan, att den kan anses motivera en fortlöpande efterlevandelivränta åt änkan, vill jag föreslå, att ersättningen på så sätt begränsas, att änkan erhåller ett belopp motsvarande vad som skulle ha utgått i anledning av yrkessjukdomen för tid som ligger inom två år räknat tillbaka från och med dagen för mannens frånfälle, jämte begravningshjälp.

Vid bestämmande av ersättning i förevarande fyra fall bör iakttagas vad riksförsäkringsanstalten i de enskilda fallen föreslagit rörande avdrag för sjukpenning från sjukkassa samt rörande minskning i anledning av uppburden folkpension.

Riksförsäkringsanstalten har ifrågasatt viss ytterligare minskning av ersättningen i fallet Bertilsson, nämligen med belopp, motsvarande skillnaden mellan vad Bertilsson uppburit från en enskild hjälpfond och vad han skulle ha erhållit i understöd från denna, därest ersättning utgått från riksförsäkringsanstalten. Likaså ifrågasätter anstalten om icke ersättningen till Ida Karlsson bör minskas med av henne uppburden socialhjälp, som enligt lämnade uppgifter icke skulle ha utgått om hon varit berättigad till livränta i anledning av olycksfallet. Enligt min mening föreligger icke i någotdera fallet skäl för att vidtaga avdrag på sätt nu nämnts.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

medgiva, att av det under femte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete m. m. må i enlighet med vad jag i det föregående föreslagit utgivas ersättningar i anledning av yrkessjukdom eller olycksfall i arbete, som drabbat i de särskilda fallen angivna personer.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Olof Särnmark.